

Bugaj, Roman / Otorowski, Michał

"Hermetyzm", Roman Bugaj, Warszawa 1998 : [recenzja]

Ars Regia 7 - 8/13 - 14, 289

1998 - 1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Roman Bugaj, *Hermetyzm*, Wydawnictwo „Orion”, Warszawa 1998, tom I ss. 296, tom II ss. 282.

Pionierskiej na naszym rynku wydawniczym pracy Romana Bugaja nie trzeba chyba przypominać czytelnikom. Obecnie ukazało się jej drugie, poprawione i rozszerzone wydanie. Najważniejszym dodatkiem, który należy odnotować, jest przedostatni rozdział, poświęcony dziejom alchemii w Polsce pod panowaniem Stanisława Augusta, drukowany uprzednio jako osobny artykuł na łamach kwartalnika „Analecta” (Roman Bugaj, *Hermetyzm w Polsce doby stanisławowskiej*, w: „Analecta” 1993 nr 2, s. 155 – 219). Z przykrością trzeba też ostrzec potencjalnych nabywców książki przed niezbyt wyraźnym drukiem i fatalną jakością reprodukowanych ilustracji, które w dodatku zostały dość niechlujnie rozmieszczone w tekście.

Michał Otorowski

Stanisław Guliński, *Alewizm i bektaszyzm. Historia i rytuał*, Zakład Wydawniczy „Nomos”, Kraków 1999, ss. 156

Pojawienie się na naszym rynku pierwszej publikacji poświęconej bractwu *Bektaszi* i powiązanej z nim ludowej „herezji” tureckiej – alewizmowi musi cieszyć. Autor jest turkologiem i doktorantem Instytutu Religioznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, książka zaś stanowi rozszerzoną wersję jego pracy magisterskiej z 1997 roku.

Specyficzna wersja islamu, którą się tu zajmuje, łączy w sobie elementy starych wierzeń ludów tureckich, szamanizmu, chrześcijaństwa i szyickiej wersji islamu w jej skrajnej postaci. „Azja Mniejsza jest *par excellence* ziemią mistycznego entuzjazmu – pisał Fernand Braudel – Towarzyszą tam sobie wojna i religia, mnożą się bractwa wojskowe (...) Takim źródłem państwo osmańskie zawdzięcza swoje pierwsze wzloty, swoje podstawy i swoją pozycję”. Trzynasty wiek w Anatolii to okres ogromnego zamętu politycznego oraz czasy rozkwitu religijności opartej „na mistycyzmie i tajemnym braterstwie”. Niewiele o nich tak naprawdę wiadomo. Wraz z kolejnymi migracjami z Azji Środkowej do Anatolii docierali derwisze i święci mężowie, swymi „cudami” zdobywali ogromny mir wśród prostych chłopów z chrześcijańsko-muzułmańskiego pogranicza. Niewiele pewnego da się powiedzieć o życiu Haciego Bektasza Veli, „założyciela” bractwa. Sami bektaszyci streszczają jego życiorys w czterech sentencjach, których wartości liczbowe odpowiadać mają faktom z życia świętego. Autor w sposób przekonujący analizuje wszystkie wzmianki historyczne dotyczące postaci Hacı Bektasza i jego następców oraz rozwoju samego bractwa i jego związków z korpusem janczarów. Niezwykle cenne są uwagi na temat oddziaływania